

Chania

Historia

Według mitów i niektórych autorów antycznych, miasto założył sam król Minos (względnie jego syn bądź wnuk). Z pewnością jest stare, wymieniono je bowiem już w zapiskach na glinianych tabliczkach z XIII–XII w. p.n.e. (nosi tam nazwę „Kydona”).

Minojska osada – a być może i pałac, jak, zdaje się, potwierdzają to ostatnie wykopaliska szwedzkie – leżała na niewielkim wzniesieniu zwanym dziś Kastelli. Tutaj stała też twierdza Genueńczyków i Wenecjan, którzy w średniowieczu na przemian wrywali sobie miasto. Fortyfikacji, które miały ustrzec je przed nawałnicą turecką, nie zdążono jednak wznieść. Muzułmanie zdobyli Chanię w 1645 r. po zaledwie 57-dniowym oblężeniu („standardem” były lata, Heraklion poddano po 21 latach). Raczej z rozpaczy niż w nadziei na zmianę biegu wydarzeń wysadził się wtedy w powietrze wraz załogą Julian, dowódca fortecy Agi Teodori; w wybuchu zginęło też 200 atakujących fortecę Turków (podobnie postąpili później mnisi w klasztorze Arkadi). Mieszkańcy niewielkiej Chanii w okresie okupacji tureckiej słynęli z aktów oporu. Biskup Despotakis został w roku 1821 powieszony razem z innymi buntownikami na placu przed kościołem św. Mikołaja (wtedy meczetem).

Żyło się tu względnie dostatnio, głównie z upraw drzewek oliwnych na okalających miasto równinach. Kiedy Kreta wróciła do Grecji, Chania została stolicą wyspy. W 1971 r. rolę tę przejął rozwijający się znacznie szybciej – i położony bardziej centralnie na wyspie – Heraklion, dziś już przeszło dwa razy większy od Chanii, która liczy obecnie ok. 50 tys. mieszkańców.

Miejsca, które warto zobaczyć

Mimo że na niewiele się zdały w chwili próby, weneckie **mury** Chanii zasługują na uwagę. Mała ich część zachowała się np. na wschód od starej dzielnicy Splantzia, wzdłuż ulicy Minosa. Od zachodu umocnienia zamykał

fot. Peter Zralek

bastion Firkas, chroniący port. Na jego wieżę, wciągnięto pierwszą grecką flagę po powrocie Krety do macierzy. Obecnie znajduje się w nim niewielka ekspozycja **Muzeum Morskiego** (Maritime Museum). Na zewnątrz prezentowana jest „wypatroszona” torpeda, a w środku znajdziemy m.in. bardzo udaną kolekcję modeli statków. Warto zajrzeć.

■ **Muzeum Morskie**, Akti Kountourioti, tel.: +30 28210 91875, 0821 26437, faks: +30 28210 74484; czynne: 1 IV–31 X 9.00–16.00, 1 XI–31 III 9.00–14.00; bilety: 2 EUR.

Bulwar nadmorski jest ulubionym miejscem spacerów mieszkańców Chanii. Napić się kawy i wysłuchać najświeższych plotek można na placu przy porcie oficjalnie imienia Elefteriosa Venizelosa, a potocznie zwanego Sandrivani. *Şadırvan* oznacza po turecku fontannę do rytualnych oczyszczeń przed wejściem do meczetu, a **meczeta**, o który chodzi, znajdziemy tuż obok. Nazwy tej jedynej zachowanej w mieście świątyni muzułmańskiej nawiązują do jej rozmiarów – Mały Hasan (Küçük Hassan) – i położenia – Meczeta Nadmorski (Yiali Mescit). Wzniesiono ją na miejscu kościoła. Od wielu lat pozostaje zamknięta z powodu remontu (którego końca nie widać).

Wenecka Chania prowadziła lukratywny handel z ościennymi miastami. Jej port to typowy „produkt” budownictwa morskiego Wenecjan. Wysepkę, na której ustawiono **latarnię** (Turcy przebudowali latarnię, nadając jej wygląd minaretu) połączono z lądem groblą, uzyskując w ten sposób bezpieczną przystań. Statki remontowano w **dokach**; tutejsze wybudowano w roku 1599. Podczas burz, jeśli hale były puste, statki mogły się w nich schronić. W 1940 r., kiedy Grecy walczyli z Włochami, przetrzymywano tu jeńców wojennych. Dziś dostęp do doków od strony morza zamyka nowe nabrzeże, a ich część służy jako warsztaty i składy.

Między dokami a placem Sandrivani wznosi się lekko wzgórze **Kastelli**, od czasów tureckich pokryte siecią ulic. Na niewielkim obszarze prowadzone są wykopaliska. To, co tutaj już znaleziono, możemy zobaczyć, odwiedzając **Muzeum Archeologiczne** (Archaeological Museum). Dotrzemy do niego,

fot. Peter Zralek

▶ Mur miejski w Chanii

przechodząc ok. 100 m od placu Venizelou (Sandrivani) w stronę miasta ulicą Chalidon. Budynek, stojący po prawej stronie (gdy idzie się od portu), był kiedyś kościołem katolickim (św. Franciszka), a później meczetem (Jusufa Paszy). Zbiory obejmują okresy: minojski, grecki i rzymski. Szczególnie ważnym eksponatem z okresu minojskiego jest odcisk w glinie (gablota nr 11, nr ewidencyjny KH 1563). Ukazuje on dostojnego mężczyznę, może wodza bądź władcę, na tle obwarowanego murami miasta, które przywołuje na myśl zabudowę minojską. Kłopot polega na tym, że do dziś archeolodzy nie znaleźli wyraźnych śladów fortyfikacji wokół osad Minojczyków (brak takich odkryć wywołał falę teorii o „pokojowości” ich cywilizacji). Wśród mitów greckich jest opowieść o sterniku Charonie, którego należało opłacić, by przewiózł duszę zmarłego na drugi brzeg Styksu (lub Acheronu, czyli Smutku). Monetę (obol), którą starożytni wkładali nieboszczykowi do ust, znajdziemy w gablocie nr 40. Oglądając znaleziska z okresu rzymskiego, należy koniecznie zatrzymać się przy świetnym marmurowym popiersiu cesarza Hadriana (117–138), jednego z lepiej ocenianych władców antycznego Rzymu.

■ **Muzeum Archeologiczne, Chalidon 21, tel.: +30 28210 90334, 0821 24418;**
 czynne: pn., śr.–sb. 8.00–19.00, nd. i święta 8.00–18.00; bilety: 2 EUR.

Kontynuując spacer ulicą Chalidon, po kilkudziesięciu metrach dojdziemy do **katedry** (Mitropoli), w której Turcy urządzili kiedyś fabrykę mydła. Tradycyjnie w świątyniach greckiego prawosławia mężczyźni i kobiety w trakcie mszy zajmowali różne części budynku. Tutaj część dla kobiet (*gynaikonitis*) znajduje się na piętrze.

Skręcając w lewo za kościołem w ulicę Skrydlóf, dojdziemy do dużego placu z **halą targową** (Palia Dimotiki Agora) wybudowaną w 1913 r. na planie

fot. Peter Zralek

▶ Chania – doki weneckie

krzyża. Architekt, K. Drandakis, wzorował się na podobnej budowli we francuskiej Marsylii. Warto tu zajrzeć, pomimo że koloryt targu – wskutek działań sanepidu i policji fiskalnej – nieco przybladł ostatnimi laty.

■ **Hala targowa**; czynne: pn., śr., pt. 9.00–16.00.

Idąc dalej w kierunku wschodnim, miernym ruchliwą Daskalogianni, czyli ulicę nauczyciela Jannisa, nazwaną tak na cześć przywódcy zrywu antytyreckiego z roku 1770. Jannis został po długich poszukiwaniach podstępnie zwabiony do Heraklionu i tam dosłownie obdarty ze skóry. Osoby szczególnie zainteresowane tą częścią dziejów Krety powinny obejrzeć zbiory **Muzeum Historycznego** (Historical Archives of Crete).

■ **Muzeum Historyczne**, Sfakianaki 20,

tel.: +30 28210 52606, 0821 22606; czynne: pn.–pt. 9.00–13.00; bilety: 2 EUR.

Następną (za Daskalogianni) ulicą w lewo, czyli Kalistou, dojdziemy do **kościół Agios Nikolaos** (św. Mikołaja), stojącego w sercu starego miasta – dzielnicy Splantzia. Po zdobyciu miasta Turcy przerobili tę świątynię na meczet, a Grecy ponownie poświęcili ją w roku 1918. W rogu placu stoi zgrabny kościółek **San Rocco** (św. Rocha) z 1630 r., którego otwarcia chyba już się nie doczekamy („brak pieniędzy na renowację”, to informacja, którą uzyskuję regularnie od lat 80. XX w.). Dwa inne kościołki w okolicy również zasługują na uwagę. To **Agii Anargyri** (Świętych Ubogich) i **Agia Ekaterini** (św. Katarzyny) z XVI w. W tym pierwszym urządzono niewielką wystawę ikon.

foto: Peter Zralek

▶ Katedra w Chanii

foto: Peter Zralek

▶ Chania widziana z półwyspu Akrotiri

Informacje praktyczne

- **Informacja turystyczna.** EOT. Chania Information Office, Kriari 40, Megaro Pantheon (biuro znajduje się przed meczetem w porcie), tel.: +30 28210 92943, faks: +30 28210 92624; czynne: pn.–sb. 9.00–17.00.
- **Szpital** (w Mournies), tel.: +30 28210 27000.
- **Policja turystyczna** (Tourist Police), Kydonias 29 (w centrum, 200 m na wschód od stacji autobusowej), tel.: +30 28210 73333.
- **Policja drogowa** (Traffic Police), Nearchou 4, tel.: +30 28210 28758.
- **Poczta.** Główny urząd pocztowy, Tzanakaki 3 (przy halach targowych), tel.: +30 28210 28444.
- **Telefony** (OTE), Tzanakaki 5 (tuż obok poczty), tel.: +30 28210 35500.
- **Dworzec autobusowy** (KTEL), róg ulic Kydonias i Kachaidi, tel.: +30 28210 91288.
- **Lotnisko** (informacja), tel.: +30 28210 63224.
- **Wypożyczalnia samochodów.** M.in. **Budget:** w mieście przy Akti Kountourioti 13 (tel.: +30 28210 22603) i Anapafseos 2 (tel.: +30 28210 93776), na lotnisku (tel.: +30 28210 66400) i w Platanias (tel.: +30 28210 38218); **National/Alamo:** Agia Marina (tel.: +30 28210 38187); **Sixt:** w mieście (tel.: +30 28210 60821) i na lotnisku (tel.: +30 28210 20905); **Tou Rent:** Agia Marina (tel.: +30 28210 60626). Ceny od 45–50 EUR/dzień.
- **Wypożyczalnia motocykli.** M.in. **Greenways**, oddziały m.in. w centrum miasta i w porcie, tel.: +30 28310 72440, faks: +30 28310 72344, <http://res.greenways.gr>. Ceny: Piaggio 50cc od 23 EUR/dzień, Suzuki 125 cc od 24 EUR/dzień, motory o pojemności silnika 200–250 cc ok. 28 EUR/dzień.
- **Internet.** W mieście jest wiele miejsc, w których można skorzystać z internetu; szczególnie dużo kafejek jest w pobliżu portu, np. Notos C@fe, przy Akti Kountourioti 31 (tel./faks: +30 28210 98722, <http://www.notoscafe.gr>); 30 min kosztuje 2 EUR.
- **Prasa i książki.** Mediterraneo, Akti Kountourioti 57, tel.: +30 28210 86904.

Noclegi

- **Hotel Afroditi**, przy ulicy Arkadiou (główniej ulicy biegnącej równoległe do zakola portu, na rogu Daskalogianni 5), tel./faks: +30 28210 22246, tel.: +30 6936121963, laguvaridos1@yahoo.com; czynne: cały rok. Dużo drewnianych mebli w XVII-wiecznym domu; w niektórych pokojach łoża z baldachimami, takie, w jakich sypiali niegdyś bogaci mieszkańcy Chanii. Ceny: apartamenty od 75 EUR, w zależności od pory roku.
- **Hotel Lucia** (Loukia), Akti Kountourioti, tel.: +30 28210 90302, faks: +30 28210 91843, <http://www.loukiahotel.gr>. Wszystkie pokoje z klimatyzacją. Ceny: jedyńki od 40 EUR, dwójki od 50 EUR.
- **Hotel Porto Veneziano**, tel.: +30 28210 27100, faks: +30 28210 27105, <http://www.portoveneziano.gr>. Hotel przy wschodniej części basenu portowego, z większości pokoi widok na morze. Obiekt należy do sieci Best Western. Ceny: dwójka ze śniadaniem od 118 EUR.
- **Hotel Splanzia**, Daskalogiani 20, tel.: +30 28210 45313, faks: +30 28210 45302, info@splanzia.com, <http://www.splanzia.com>. Ceny: dwójka od 60 EUR, dwójka ze śniadaniem od 75 EUR.
- **Hotel Vilemine**, Betolo 32 (opodal katedry), tel./faks: +30 28210 46048, tel.: +30 6948882557, <http://www.vilemine.gr>. Ceny: jedyńki – 65 EUR, dwójki – 80 EUR.

Port w Chanii

- **Pokoje i apartamenty Ifigenia.** **Ifigenia I**, A. Gambas 21; **Ifigenia II**, Angelou 18; **Ifigenia III**, Theotokopoulou 15; **Cafe-pension Orio**, Zampeliou 77; **hotel Captain Vassilis**, Theotokopoulou 12; informacje: tel.: +30 28210 94357, faks: +30 28210 36104, nin1955@otenet.gr, <http://www.igfeniastudios.gr>. Michalis Boulakas zarządza kilkoma miejscami noclegowymi – są to zarówno pokoje, jak i apartamenty (*studios*); wszystkie mieszczą się w starych domach w Chanii. Ciekawostką są nowoczesne jacuzzi wkomponowane w stare wnętrza. Ceny: od 50 EUR, w zależności od okresu wynajmu i rodzaju pokoju.
- **Pokoje Nikos**, Daskalogiani 58 i 63, tel.: +30 28210 54783, +30 6976642109. Właściciel Rodo Pirovolaki dysponuje pokojami z TV i lodówką. Pod domem nr 63 można obejrzeć wykopaliska minojskie. Ceny: 30, 35, 40 EUR.

Gastronomia

- **Apostolis**, Akti Enoseos 6–10 (przy porcie), tel.: +30 28210 43470; czynne: od pory lunchu (ok. 11.00) do ostatniego klienta, którym przeważnie jest miejscowy. Lokal nie wyróżnia się niczym szczególnym, ale można tu zjeść naprawdę smaczne dania. Ceny: przystawki (*mezedes*) od 3,50 EUR.
- **Lyrakia**, Kalergon 22, tel.: +30 28210 58661. W sezonie letnim wieczorami można tu posłuchać tradycyjnej kreteńskiej muzyki na żywo.
- **Mama's Place**, we wsi Stavros na półwyspie Akrotiri (16 km od Chanii na północny wschód). Odwiedziny tego miejsca to sentymentalna podróż w czasie dla miłośników filmu Michaela Cacoyannisa *Grek Zorba* (1964). W okolicy kręcono najważniejsze ujęcia do tej ekranizacji, a w owym czasie jedynym miejscem, w którym można było coś zjeść, była właśnie Mama's Place, więc tutaj stała się ekipa filmowa. Lokal swoją nazwę zyskał ponoć „dzięki” kłopotom, których nastęrczała wymowa imienia ówczesnej właścicielki, pani Vasiliki – aktorzy, nie mogąc go wymówić, nazwali panią Vasiliki „mama”). Na ścianie wisi seria fotografii z filmu. Ceny: *moussaka* – 6 EUR.
- **Tamam**, Zampeliou 49 (do ulicy Zampeliou dochodzimy ulicami Douka bądź Skoufon z portowej Akti Kountourioti), tel.: +30 28210 96080, czynne: od południa do północy. Restauracja mieści się w przebudowanej tureckiej łaźni z kamiennymi ścianami. *Tamam* znaczy po turecku „OK”.
- **Vassiliko**, tawerna przy ostatnim doku weneckim (pierwszym od wschodu). Ceny: *marides* (małe rybki z grilla) – 7 EUR, tyle samo *moussaka*, talerzyk jeżowców z kawałkiem cytryny – 10 EUR.

▶ Czas na obiad

Zakupy

- Kreteńskie **produkty żywnościowe**, jak np. sery, znajdziemy m.in. w sklepie Miden Agan przy Daskalogianni 70 (tel.: +30 28210 27068; czynne: w sezonie codz. do 22.00 z przerwą w godz. 14.00–18.00). Imponujący jest szczególnie wybór lokalnych win. W tradycyjny **nóż** wspiarski zaopatrzymy się np. w O Armenis (Sifaka 14 i 29, tel.: +30 28210 54434). Prawdziwe kreteńskie wyroby są sygnowane na ostrzu, na którym często umieszcza się też fragment wiersza. Nóż regularnie ostrzony będzie nam służyć latami. Koszt takiego zakupu to minimum 30 EUR. Osobliwym rodzajem lokalnej broni jest oprawiony w srebro **sztylet** o rozdzielonej rękojeści (aby móc umieścić w niej kciuk i dzięki temu mocniej pchnąć); ze względu na dużą zawartość szlachetnego metalu w takim sztylecie zapłacimy zań co najmniej 150 EUR. Niewielki wybór **kopii antycznych zabytków** jest w państwowym sklepiku przy Muzeum Archeologicznym w Chanii (Chalidon 21, tel.: +30 28210 87744).

Plaże

- Najbliższe plaże znajdują się na półwyspie Akrotiri, na wschód od Chanii. **Kalatis** leży 10 km od granic zabudowy. To mała zatoka z wysepką ok. 100 m od brzegu. Na piaszczystej plaży, na której dyżuruje ratownik, są parasole i leżaki, a w pobliżu trzy tawerny. Tyle samo restauracji – ze słynną Mama's Place (zob. *Gastronomia* powyżej) na czele – jest w usytuowanej 6 km dalej na północ wiosce **Stavros**. Tutejsza piaszczysta plaża rozciąga się nad oddzielną skałami od morza zatoką, w której części woda jest bardzo